

FUAU Emdrup 12.11.2019



**1953-1991: Elementer og faser i
Sovjetunionens sensommer og henvisnen.
Syntese med reaktionen 2000-2018**

Tak til FU for presset på mig, så jeg måtte udvikle en syntese siden mine foredrag i det foregående undervisningsår.

Min her relevante baggrund:

- ❖ Forskning og undervisning i 19. og 20. århundredes historie i Nordeuropa
- ❖ Sikkerhedspolitisk rådgiver, lærer og kommentator i 1980'erne
- ❖ Samtaler i fra 1994 til 2004 som udsendt i Baltikum og Østeuropa



Arven fra Sovjetunionens Ungdom og Højdepunkter



Arven fra de tidlige år: Ekkoet af tro og begejstring

Begejstringen for at opbygge en nyt, rationelt, retfærdigt samfund:

- ❖ *Sikrede* sejren i Borgerkrigen
- ❖ *Nærede* flertallets indsats under femårsplanernes kraftanstrengelser fra 1929 indtil krigen
- ❖ *Gjorde*, at kadrerne uanset omkostninger støttede ledelsen på trods af egne lidelser og anderledes "fiskeperspektiv"-observationer
- ❖ *Begejstringen underbyggede* styrets legitimitet i udlandet



Stalins satsning på russisk nationalisme som ekstra motivation under Den Store Fædrelandskrig samt folket behov for at forstå baggrunden for de massive belastninger og lidelser, der ramte alle:

- ❖ Blev koblet med og skabte fornyet kraft i den nu ikke længere revolutionære begejstring.
- ❖ Gav en ny fælles stolthed for resultaterne og Sovjetunionens/Ruslands nu legitime supermagsposition i Verden.
- ❖ Skabte drivkraften for den genopbygning, der fortsatte før og efter Stalins død.



Arven fra 1937-38: Erindringen om styrets brutalitet

- ❖ Efter Stalins død ønskede kadrerne, at den videre udbygning skulle ske på en mere forudseelig, ordentlig, mindre risikabel måde.
- ❖ Befolkningen ønskede ligeledes mere forudseelige vilkår og en forklaring på, hvad der skete og hvorfor.



Arven fra 1919 og 1941: Den systematiserede belejringstilstand

- ❖ Tog sit udgangspunkt i:
 - ❖ Vestens periferiinterventioner under Borgerkrigen fra 1919,
 - ❖ Emigrantbevægelserne i udlandet til støtte for oppositionen,
 - ❖ konflikten med Japan i Fjernøsten i 1939 og senere
 - ❖ den tyske invasion i 1941 (der reelt var den eneste uprovokerede invasion af Rusland siden begyndelsen af 1600-tallet)
- ❖ Fra 1929 til 1985 benyttes dette forhold bevidst indenrigspolitik til at skabe accept af den massive oprustning og andre krigsforberedelser og lidelser.
- ❖ Påstanden om offerrolle, anvendes fra starten til at legitimere oprustningen over for Vestens befolkninger.



- ❖ Baggrunden: Lenins observation af Ludendorffs krigsøkonomi 1916-1917.
- ❖ Forsvarsstrategisk placering og spredning og prioritering af mulighederne for overgang til militær produktion
- ❖ Rentabilitet mindre væsentlig.
- ❖ Centralt planlagt og styret produktion de steder, hvor arbejdskraften og naturressurserne fandtes.
- ❖ Flytning med jernbaner, energi billig.
- ❖ Belønning af både enkeltperson og virksomhed for **størrelsen** af produktionen snarere end den vanskeligere måling af kvalitet.
- ❖ Centralisering af al myndighed men ikke af ansvarlighed, når det gik galt

Faserne fra 1953 til 1991



**Kvalitetsmærket for
Sovjetprodukt fra
1967**



- ❖ I juni 1953 folkeopstand i DDR, der slås ned af sovjetisk militær.
- ❖ Efter magtkamp i løbet af sommeren overtog han som generalsekretær for SUKP i september 1953.
- ❖ Det "revisionistiske" opgør med Stalins undertrykkelse og vis liberalisering i ved partikongressen i februar 1956; Stalins personkult, grovhed og fejltagelser.
- ❖ Det ungarske oprør i oktober 1956, der slås hårdt ned i november.
- ❖ Liberaliseringen måtte inddæmmes, og i 1962 standsede han den kulturelle liberalisering.



- ❖ Overgang fra massehær til mindre, totalt kernevåbenbevæbnede styrker til en hurtig sejrrig offensiv.
- ❖ Sputnik januar 1956, Vostok med Jurij Gagarin april 1961.
- ❖ Khrushchev var primært interesseret i raketternes militære anvendelighed.
- ❖ Nedskydningen af U-2 i maj 1960.
- ❖ Svinebugtsinvasionen april 1961.
- ❖ Berlinmuren august 1961 – en nødforanstaltning.
- ❖ Cubakrisen oktober 1962 – en ydmygelse.
- ❖ Delvis prøvestop sommer 1963.



Forsøgte ved forskellige "kampagner" at øge landbrugsproduktionen:

- ❖ Ved overgang til størst mulig produktion af majs
- ❖ Ved at inddrage sårbare marginaljorde
- ❖ Ved massiv anvendelse af kemikalier, herunder pesticider
- ❖ Ved decentralisering af de store statsmaskinstationer til kollektivbrugene

Det var typiske 'reorganisering'-foranstaltninger, der ikke udnyttede praktisk viden eller gav øget motivation. (Som af SKAT)

var også uheldig: Tørke bidrog til reformernes sammenbrud.



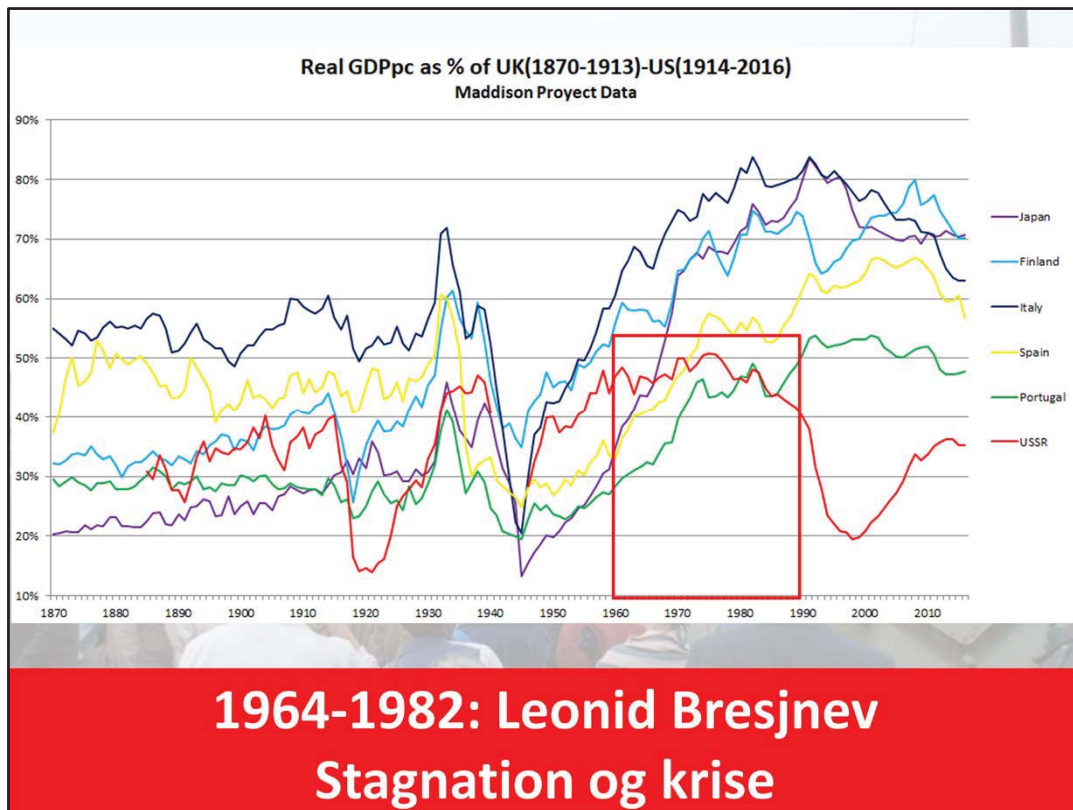
- ❖ USA's interesse og styrker bindes direkte og derefter indirekte i Vietnam 1965-1974, og krigsførelsen skaber problemer for USA med de allierede.
- ❖ Kompensation for Cuba-ydmygelsen ved massiv opbygning af alle væbnede styrker, nu også flåden under Sergej Gorshkov både med undervandsbåde og overfladeenheder.



- ❖ Sovjetunionen udnytter svækkelsen af USA's prestige til intervention i Sydvest- og Sydøstafrika og ved Afrikas Horn.
- ❖ Dog kun ved sponsorering af cubanske tropper samt ved våbenhjælp og rådgivere.
- ❖ USA er nu på vej ud af Sydøstasien og begyndte at reagere.



- ❖ Prag 1968 lægger kimet til en undergravning af Sovjetstyrets legitimitet i eliten.
- ❖ Helsinki-deklarationen sommeren 1975 gør modstand acceptabel.
- ❖ Massive resurser går til oprustningen i 1970'erne og undergraver serviceniveauet og produktion til forbrug.
- ❖ Varer er af meget lav kvalitet og derefter kollapsede også produktionen af disse i så høj grad, at hylderne blev tomme.



- ❖ GDP: Relativ stagnation fra 1960, fald fra 1975, der accelererede efter 1980



❖ Læg mærke til udviklingen i højden af den grønne søjle

1977-1983: Den vestlig reaktion på Bresjnevtidens oprustning

- ❖ Fra 1976, dvs. efter Vietnam' begynder NATO at lukke huller i Vesteuropæisk forsvar (mobiliseringsenheder, hindringer, øremærkede forstærkninger)
- ❖ Ny U.S. Army doktrinudvikling.
- ❖ Ny teknologisk overlegenhed: Sovjetunionen hægtes helt af på IT-området.
- ❖ "Stjernekrigsprojektet"



- ❖ Den trætte gamle ledelse vælger intervention i Afghanistan i Julen 1979, hvilket kun blotter SU for amerikansk nedslidning.
- ❖ Svar på den vestlige opbygning er forhåndsslag både konventionelt (Nikolai Ogarkov) og med de strategiske kernevåben (RYaN varslingsmaskinen)
- ❖ Andropovs reaktion på den økonomisk-politiske krise var at stramme pres og disciplin.
- ❖ Krisen OKT-NOV 1983



Erkendelsen af, hvor farligt efteråret 1983 var betyder:

- ❖ Reagan søger kontakt for at undgå misforståelser.
- ❖ Konstantin Tjernenko (afløser Andropov i februar 1984), flytter Nikolaj Ogarkov fra generalstabschefsposten til den operative kommando for styrkerne mod vest i Polen (Legnica)

PERESTROIKA

(THE RESTRUCTURING)

Glasnost

Description

- "Openness"
- Soviets desired democratic reforms
- Transparency in government institutions & activities
- Gorbachev believed this may help reduce corruption and moderate the abuse of administrative power

Effects

- Censorship collapsed, revealing fundamental societal problems
- Dissenters & political prisoners freed
- Long-denied problems (housing, food shortages, alcoholism, pollution, mortality rates, minority rights, and government crimes) now received increased attention
- Led to an explosion of popular culture
 - Western literature, art, religion, etc.
- Nationalism and independent movements in the satellite states




1985-1991: Mikhail Gorbachjovs reformer

Gorbachjov:

- ❖ Først målet "acceleration" (partikongress i marts 1956) ved meget hurtig forøgelse af kernekraft: Ender reelt dramatisk med Chernobyl-ulykken.
- ❖ Angreb på drukkulturen (min oplevelse i december 1992 i Kazan).
- ❖ Opnår støtte til at forsøge at reorganisere Sovjetunionens økonomi, herunder skulle resurser frigøres fra militæret.
- ❖ Åbenhed skulle skabe frihed til fornyelse
- ❖ Denne skulle led til effektiv reorganisering

Men som så meget anden reorganisering uden grundlag af faglig viden førte dette til sammenbrud (under de tidligere tilsvarende reorganiseringer under Lenin og Stalin havde de kun ført til ufattelige menneskelige lidelser)



After 1991



- ❖ Den voksende opfattelse af 1985-1999: Det vestlige (amerikanske) komplot og forræderne mod Rusland og landets naturlige rolle (Gorbatjov og Jeltsin, og igen balterne og ukrainerne – igen som i 1918-19).
- ❖ Pristina juni 1999 da den russiske styrke i Bosnien kørte til Pristina Lufthavn.



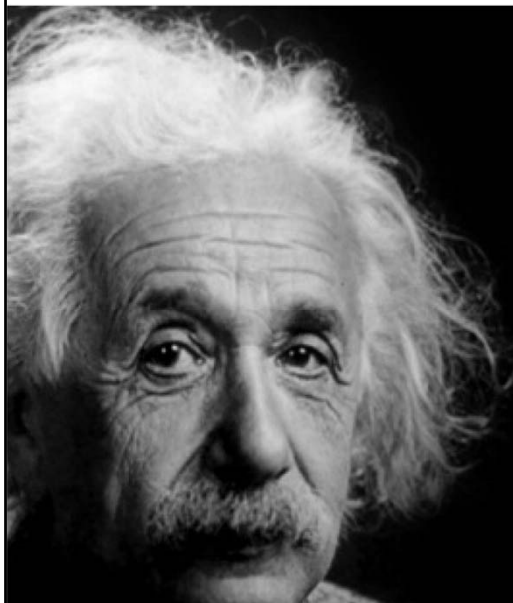
- ❖ Synet på 1985-1999, som det gradvis udviklede sig: Det vestlige (amerikanske) komplot og forræderne mod Rusland og landets naturlige rolle (Gorbatjov og Jeltsin, og igen balterne og ukrainerne).
- ❖ Vestens forrådnelse, "aggressive opførsel" og sårbarhed
- ❖ Synet på interstatslige og menneskelige relationer
- ❖ Man ser sig som offer i krig og dette legitimeret alle midler
- ❖ Den Orange "Revolution" i Østukraine i 2004
- ❖ Cyberangrebet på Estland i 2007
- ❖ Parlamentsvalget 2012



2014-2018: Vladimir Putins Ruslands situationsopfattelse og reaktion

- ❖ Krim og Østukraine 2014
- ❖ Syrien 2015
- ❖ Brexit og det amerikanske valg i 2016

Rusland og Kina > Europa <USA



“I fear the day that technology will surpass our human interaction. The world will have a generation of idiots.”

Albert Einstein

Vi behøvede ikke at vente så længe

- ❖ Virkningerne af frigjort røverkapital i Øst og Vest.
- ❖ Nationalistisk reaktion leder som i 1930'erne til søgen efter en bedre fortid.
- ❖ Ruslands udnyttelse af de nye politiske muligheder og tekniske muligheder for statsunderbrydende sort propaganda skubber til vognen.
- ❖ Staterne under svækkelse og angreb i de ledende vestlige lande.